

Στη στροφή του 19ου προς τον 20ό αιώνα, η Ελλάδα έμενε έξω από τις κοσμοϊστορικές αλλαγές. Η άνοδος της αστικής τάξης που διεκδικούσε τα δικαιώματά της από την παλιά αριστοκρατία των Φαναριωτών και γαιοκτημόνων, το παρατεινόμενο καθεστώς των κολίγων στις αγροτικές περιοχές και η ήττα από την Τουρκία, μαζί με την άθλια οικονομική κατάσταση, τα «Ευαγγελιακά» (1901) και τις συχνές διαδηλώσεις, παρουσίαζαν την εικόνα μιας χώρας στα πρόθυρα της διάλυσης. Από τον Νοέμβριο του 1902 ως τον Δεκέμβριο του 1904, παρέλασαν επτά κυβερνήσεις με εναλλαγή των ίδιων προσώπων στην πρωθυπουργία.

Η κυβέρνηση Θεοτόκη μπόρεσε να κρατηθεί στην εξουσία πέντε χρόνια και να ενισχύσει τον Μακεδονικό αγώνα αλλά τα προβλήματα ξεφύτρωναν σε κάθε της βήμα με πρωταρχικό το ζήτημα της Κρήτης. Από το 1904, στη Βουλή παρουσιάστηκε η ομάδα των πέντε ανεξαρτήτων «Ιαπώνων», όπως τους είπαν. Ονομάστηκαν Ιάπωνες, επειδή τότε φυσούσε ανανεωτικός άνεμος στην Ιαπωνία, που προόδευε με εκπληκτικούς ρυθμούς. Επί τέσσερα χρόνια, σφυροκοπούσε την κυβέρνηση, ώσπου ο πρωθυπουργός Γεώργιος Θεοτόκης έπεισε τον Δημήτριο Γούναρη, μέλος της ομάδας, να αναλάβει το υπουργείο Οικονομικών. Μαζί του πήγε κι ο Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης. Το φορολογικό νομοσχέδιο, που ο Γούναρης ετοίμασε, δεν πέρασε, ο ίδιος παραιτήθηκε αλλά η ομάδα είχε διαλυθεί. Και οι δύο «Ιάπωνες» έμελλε να τουφεκιστούν ως υπεύθυνοι της καταστροφής του 1922.

Στα 1909, μια ομάδα από μορφωμένους κατώτερους αξιωματικούς της φρουράς της Αθήνας δημιούργησε τη μυστική οργάνωση «Στρατιωτικός Σύνδεσμος». Τα μέλη της πρότειναν στον συνταγματάρχη Νικόλαο Ζορμπά να μπει αρχηγός. Είχε μετάσχει στον πόλεμο του 1897 ως επικεφαλής μοίρας πυροβολικού. Όταν μετά την ήττα δημοσιεύτηκε η επίσημη έκθεση του Γενικού Επιτελείου που έβρισκε διάφορες προφάσεις για την ταπείνωση, βγήκε και την κατάγγειλε: Πάνω απ' όλα, έφταιγαν η κακή οργάνωση του στρατού, οι αμόρφωτοι που έπαιρναν κληρονομιά ή προίκα τα γαλόνια, καθώς και το ότι αρχηγοί στο στράτευμα ήταν οι πρίγκιπες που μοναδικό προσόν είχαν τον βασιλιά μπαμπά τους.

Στην Τουρκία είχε ήδη επικρατήσει η επανάσταση των Νεότουρκων, η ανεξάρτητη πια Βουλγαρία απειλούσε την κατεχόμενη Μακεδονία και στην Κρήτη τα γεγονότα τρέχανε, ενώ στην Αθήνα η επί έξι χρόνια κυβέρνηση Θεοτόκη έπεσε στις 4 Ιουλίου του 1909. Ορκίστηκε νέα (στις 5 του μήνα) με πρωθυπουργό τον ως τότε αρχηγό της αντιπολίτευσης Δημήτριο Ράλλη. Και αυτή παρέπαιε.

Στις 11 του μήνα, παρά τις προκλήσεις και τις απειλές των Νεότουρκων, η κυβέρνηση Ράλλη δήλωνε πως στόχος της ήταν η σύσφιξη των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας. Την 1η

Αυγούστου, νέες προκλήσεις στο Αιγαίο και ένταση στην Κρήτη ανέβασαν το θερμόμετρο, ενώ η κυβέρνηση αντιδρούσε χλιαρά.

Αρχές Αυγούστου, μια επιτροπή αξιωματικών του «Στρατιωτικού Συνδέσμου» υπέβαλε στον πρωθυπουργό τα αιτήματα «του λαού και του στρατού». Ο Ράλλης τους έδωσε κακήν κακώς.

Το απόγευμα, 14 Αυγούστου του 1909, τα μέλη του Στρατιωτικού Συνδέσμου μαζεύτηκαν στο πεδίο πυροβολικού στου Γουδή και κήρυξαν επανάσταση. Η κυβέρνηση έπεσε την επομένη μέσα σε ενθουσιώδεις διαδηλώσεις των Αθηναίων. Ανέλαβε ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, εγγονός εκείνου που το 1831 δολοφόνησε τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Κάτω από την πίεση του Συνδέσμου, η κυβέρνηση προχώρησε σε όλες τις μεταρρυθμίσεις, που προτάθηκαν από τους στρατιωτικούς: Οι πρίγκιπες απομακρύνθηκαν από τη διοίκηση του στρατεύματος, πάρθηκαν μέτρα για την αναδιοργάνωση και την ενίσχυσή του και παραγγέλθηκε το θωρηκτό «Αβέρωφ».

Κίνημα του ναυτικού κατά του Συνδέσμου πνίγηκε στο αίμα. Κατάφερε, όμως, να εντείνει τη δυσπιστία για όλη την τότε πολιτική ηγεσία. Ο «Στρατιωτικός Σύνδεσμος» αποτάθηκε στους Ιάπωνες αλλά αυτοί αρνήθηκαν να αναλάβουν. Τότε, κάλεσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο από την Κρήτη. Έφτασε στις 28 Δεκεμβρίου του 1909. Μόλις η κατάσταση ομαλοποιήθηκε, ο Νικόλαος Ζορμπάς προχώρησε στη διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου. Από το 1910, η Ελλάδα μπήκε σε νέα τροχιά με πρώτο μέλημα την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Και, δειλά αλλά και κάτω από το βάρος της εξέγερσης του Κιλελέρ, προχώρησε στην αγροτική μεταρρύθμιση, με απαλλοτριώσεις τσιφλικιών: 1.058.700 στρέμματα μοιράστηκαν σε 7.500 οικογένειες ως το 1914. Από αυτά, 250.000 στρέμματα είχαν κληροδοτηθεί στο κράτος, είκοσι χρόνια πριν, από την οικογένεια Ζάππα. Και, μόνο στα νεοαποκτηθέντα εδάφη της Μακεδονίας και της Ηπείρου, τα τσιφλίκια έφταναν τα 1228. Όμως, μόλις τέσσερα χρόνια μετά την επανάσταση στου Γουδή, η Ελλάδα είχε υπερδιπλασιάσει την έκτασή της.

ΤΟ ΦΙΛΜ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ:

Ιανουάριος:

Πλούσια κοιτάσματα άνθρακα ανακάλυψε στην Ανταρκτική ο σερ Ερνέστ Σάκλετον, αξιωματικός του βρετανικού Ναυτικού και εξερευνητής. Ο 35χρονος Σάκλετον ονειρεύεται μια μόνιμη εγκατάσταση κοντά στον ανεξερεύνητο ακόμα Νότιο Πόλο, ώστε να γίνει εκμεταλλεύσιμος ο ορυκτός πλούτος της περιοχής. Για την υλοποίηση του οράματός του, ο Άγγλος εξερευνητής πραγματοποίησε τέσσερις αποστολές στην Ανταρκτική, όπου και πέθανε το 1922.

Φεβρουάριος:

Πέθανε στο Φορτ Σιλ των ΗΠΑ, σε ηλικία 80 χρόνων ο θρυλικός Ινδιάνος Τζερόνιμο, αρχηγός των Απάτσι και ηγέτης του αγώνα των Ερυθροδέρμων εναντίον των αποίκων που άρπαζαν τη γη τους. Ο Τζερόνιμο είχε συλληφθεί και αποδράσει τέσσερις φορές πριν να καταθέσει οριστικά το τομαχόκ του πολέμου. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα πέρασε ειρηνικά σε ράντσο που του παραχώρησε η πολιτεία.

Μάρτιος:

Αντεπανάσταση του Αμπντούλ Χαμίτ εναντίον των Νεότουρκων ξέσπασε στην Οθωμανική αυτοκρατορία στις 31 του μήνα αλλά κατεστάλη βίαια. Ο σουλτάνος καθαιρέθηκε, σαράντα αξιωματικοί των αντεπαναστατών κρεμάστηκαν και νέος σουλτάνος ανέλαβε ο Μωάμεθ Ε΄

Ρεσατ. Τον ίδιο μήνα, οι Νεότουρκοι ξεκίνησαν την προσπάθεια βίαιου εξισλαμισμού των χριστιανών, εξαπολύοντας διωγμούς εναντίον της ελληνικής εκκλησίας και σφάζοντας πάνω από 30.000 Αρμένιους στα ανατολικά της Τουρκίας. Η σφαγή των Αρμενίων επρόκειτο να γενικευτεί το 1915.

Απρίλιος:

Ο Αμερικανός εξερευνητής Ρόμπερτ Πίρι είχε την τιμή να είναι ο πρώτος άνθρωπος που έφτασε στο βορειότερο σημείο της γης. Επί δέκα χρόνια, ο Πίρι προετοιμαζόταν κάνοντας ταξίδια όλο και πιο κοντά στον στόχο. Στην τελική ευθεία, προχώρησε μόνος με τέσσερα έλκηθρα και σαράντα σκυλιά καλύπτοντας 28 χλμ. τη μέρα. Έφτασε στον Βόρειο Πόλο στις 6 του μήνα και κάρφωσε την αμερικανική σημαία. Έμεινε εκεί τριάντα ώρες. Διαπίστωσε πως κάτω από τον πάγο δεν υπάρχει στεριά αλλά νερό: Ο Βόρειος Παγωμένος ωκεανός με βάθος 3.000 μέτρα στο σημείο εκείνο.

Μάιος:

Ο 58χρονος ιδρυτής της χημειοθεραπείας και εισηγητής της οροθεραπευτικής Γερμανός γιατρός, Πάουλος Έρλιχ ανακοίνωσε την ανακάλυψη αρσενικούχου σκευάσματος με το οποίο μπορεί να καταπολεμηθεί η μάλιστα του αιώνα: Η σύφιλη θεραπεύεται με το φάρμακο «606», όπως το ονόμασε. Ο Έρλιχ τιμήθηκε με το νόμπελ ιατρικής της ίδιας χρονιάς. Η σύφιλη αντιμετωπίστηκε οριστικά με την πενικιλίνη που όμως έμελλε να ανακαλυφθεί πολλά χρόνια αργότερα.

Ιούνιος:

Χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από το πλοίο «Κούναρντ SS Σλαβονία», το σήμα έκκλησης για βοήθεια SOS («σώστε τις ψυχές μας»). Το πλοίο ναυάγησε στις Αζόρες. Το σήμα SOS αντικατέστησε το 1906 το προηγούμενο, C.Q.D. («αναζητήστε μας, κίνδυνος»), που είχε καθιερωθεί στις 7 Ιανουαρίου του 1904.

Ιούλιος:

Ο Γάλλος Λουί Μπλεριό έγινε ο πρώτος άνθρωπος που πέταξε με αεροπλάνο πάνω από τη Μάγχη. Απογειώθηκε από το Λε Μπαράκ κοντά στο γαλλικό Καλέ και προσγειώθηκε κοντά στο Ντόβερ, έπειτα από πτήση που κράτησε 37 λεπτά, καλύπτοντας απόσταση 37,5 χλμ.

Αύγουστος:

Την 1η του μήνα, ο Κωστής Παλαμάς ολοκλήρωσε το αριστούργημά του «Η φλογέρα του βασιλιά» που εκτείνεται σε πάνω από 4.000 καλοδουλεμένους δεκαπεντασύλλαβους στίχους. Είχε προηγηθεί, περίπου δέκα χρόνια πριν, ο «Δωδεκάλογος του γύφτου». Στα δυο αυτά μακροσκελή ποιήματα περιγράφονται οι αγωνίες και η τραγωδία της Ρωμοσύνης ανά τους αιώνες.

Σεπτέμβριος:

Για «πρωτιά - μαΐμου» κατάγγειλε τον πλωτάρχη Ρόμπερτ Πίρι ο ορειβάτης δρ Φέντερικ Κουκ, που ισχυρίστηκε ότι ο ίδιος είναι ο κατακτητής του Βόρειου Πόλου και μάλιστα από τις 21 Απριλίου του 1908. Οι ισχυρισμοί του Κουκ, που υπήρξε συνεργάτης του Πίρι, κατερρίφθησαν δυο μήνες αργότερα, όταν οι Εσκιμώοι των οποίων τη μαρτυρία επικαλέστηκε, ανέφεραν ότι ποτέ δεν έφτασαν μαζί του στον Β. Πόλο.

Οκτώ βριος:

Στις 24 του μήνα και με χρήματα από το κληροδότημα Αβέρωφ, η επανάσταση αγόρασε εύδρομο από τα ιταλικά ναυπηγεία «Ορλάντο». Στο νέο θωρηκτό δόθηκε το όνομα «Αβέρωφ» προς τιμή του εθνικού ευεργέτη. Η ισχύς του νέου ελληνικού αποκτήματος είναι 19.000 ίπποι και η ταχύτητά του 18 κόμβοι. Το θωρηκτό έμελλε να κυριαρχήσει στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων με κυβερνήτη τον Παύλο Κουντουριώτη, γνωστό για τη δράση του και κατά τον πόλεμο του 1897.

Νοέμβριος:

Υπέρ του στρατού έγειρε στις ΗΠΑ η πλάστιγγα, στη διαμάχη με το ναυτικό για το πού θα έπρεπε να εγκατασταθεί μεγάλη αμυντική βάση. Το ναυτικό πρότεινε στις κατεχόμενες Φιλιππίνες αλλά ο στρατός διαφωνούσε θεωρώντας ότι η περιοχή δεν προσφέρεται για άμυνα σε πιθανό πόλεμο με την Ιαπωνία. Ο πρόεδρος Ταφτ αιφνιδίασε τους πάντες επιλέγοντας τελικά το Πέρλα Χάρμπορ στα νησιά της Χαβάης. Μετά από 32 χρόνια, στις 7 Δεκεμβρίου του 1941, η βάση καταστράφηκε, όταν οι Ιάπωνες επέτυχαν αεροπορικό αιφνιδιασμό που το 1909 ήταν αδύνατον να προβλεφθεί.

Δεκέμβριος:

Στις 29 του μήνα, κατέπλευσε στο λιμάνι του Πειραιά, προερχόμενος από τα Χανιά, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, τον οποίο κάλεσε ως σύμβουλό του ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος. Στο λιμάνι, τον υποδέχτηκαν πλήθος λαού και Κρήτες συμπατριώτες του. Ο Βενιζέλος συνέστησε στη διοικούσα επιτροπή του Συνδέσμου να συνεννοηθεί με τα πολιτικά κόμματα και να προχωρήσει σε εκλογές για αναθεωρητική Βουλή.

(Έθνος της Κυριακής, 2.5.1999) (τελευταία επεξεργασία, 15.6.2009)